

Nr 314.

Av herr **Dahlén m. fl.**, *angående omedelbart igångsättande av sågverksrörelse å Seskarön m. m.*

Frågan om nödläget i Norrbotten och dess avhjälpande är för riksdagen inte någon ny fråga. Den har gång på gång i riksdagen förts fram i olika sammanhang. De åtgärder, som frågans behandling i riksdagen föranlett de statliga myndigheterna att vidtaga, har emellertid inte varit sådana att läget för Norrbottens befolkning i nämnvärd grad har underlättats. Frågan om åtgärders tillgripande, för att underlätta existensmöjligheterna för Norrbottens befolkning, är därför nu lika aktuell om inte aktuellare än någonsin.

En undersökning av läget bland Norrbottens arbetare och småbönder ger en hemsk bild av det nödtillstånd som råder och som tilltar med varje år. Den arbetslöshetsräkning, som genom socialstyrelsens försorg företogs 1927, visade ganska tydligt, hur Norrbotten hårdare än någon annan landsdel har drabbats av arbetslösheten. Antalet arbetslösa i procent av räknekommunernas folkmängd visade, att under det den genomsnittliga arbetslösheten i alla Sveriges städer var 1.39 procent var den i Norrbottensstäderna 2.08 procent, i industrikommunerna var genomsnittet i hela Sverige 1.59 procent, *i Norrbotten däremot 5.38 procent*, i jordbrukskommunerna var respektive siffror 1.28 och 4.99 procent, och slutligen: i hela Sverige var genomsnittsprocenten av arbetslösa i förhållande till folkmängden 1.46 procent *under det Norrbotten visade 4.91 procent*. I Norrbotten var det i runt tal 10,000 arbetslösa, som anmälde sig vid denna arbetslöshetsräkning. Det är emellertid ett faktum, att inte på långt när alla arbetslösa anmälde sig. Siffrorna ge emellertid vid handen, att Norrbotten beträffande arbetslöshetens omfattning intar en särplats.

En annan statistik, som också utgör en mätare på utarmningen i Norrbotten, är de ökade fattigvårdsutgifterna samt kommunernas höga skatter. För en del kommuner är läget rent av katastrofalt, och det är nödvändigt att hjälp snarast lämnas.

Kommunernas ökade utgifter till fattigvården belyses av det faktum, att under det genomsnittliga antalet understödstagare i procent till hela folkmängden år 1926 i hela Sverige för landsbygden var 4.54 procent och för städerna 6.76 procent *var motsvarande siffror för Norrbottens vidkommande 8.59 och*

8.22 procent. Värst är läget i de s. k. skogs- och industrikommunerna, där antalet understödstagare i de förra utgjorde 9.01 procent och i de senare 9.63 procent av folkmängden.

Hur talande siffrorna här ovan än är säga de dock inte allt, ty naturligtvis finns det en mängd, som är i behov av hjälp, men inte kan få detta, då ju Norrbottenskommunernas möjligheter att hjälpa är i hög grad begränsade. Siffrorna visa emellertid, att det råder synnerligen svåra förhållanden i Norrbotten. Utan tvivel är också Norrbottens landsbygd den fattigaste i hela Sverige. För de som för sin försörjning är beroende av skogs- och flottningsarbetet har läget blivit allt sämre, även för dem som har jordbruk. Norrbottens jordbruk är ju inte byggt på självförsörjning, utan småbrukaren är för sin försörjning beroende av möjligheterna till biförtjänst. Att småbönderna skulle kunna helt försörja sig på sina små jordlotter är en utopi. Men en utveckling i denna riktning är för närvarande så mycket mindre möjlig, då industriens förfall i Norrbotten har minskat avsättningsmöjligheterna för jordbruksprodukter. Utvecklingsmöjligheterna för jordbruket i Norrbotten är nu närmast beroende på om en livaktig trävaruindustri kan komma i gång. På grund av krisen i den norrbottniska tvåvaruindustrien ha småbrukarna undandragits möjligheten att genom arbete i skogen, med flottning eller säsongarbete vid sågverken erhålla den biförtjänst de behöva, varför de kommit i ett svårt nödläge och i större beroende av bankerna än någonsin.

Det är intet tvivel om, att läget i Norrbotten är sådant, att det motiverar speciella ingripanden från statsmakternas sida för att övervinna det av de kapitalistiska företagarna skapade nödläget, som i Norrbotten får så mycket kännbarare verkningar på grund av de hårda klimatiska förhållandena, de långa avstånden o. s. v.

Den verkliga orsaken till det nödläge som råder bland Norrbottens arbetare och småbönder är den kapitalistiska produktionsordningen, vars anarki har medfört, att en landsdel, som har väldiga naturtillgångar, trots detta har förvandlats till ett fattigland. Exploateringen av Norrbottens naturtillgångar har skapat miljonvinster åt några få profitjägare, men den arbetande befolkningen har blivit allt mer utarmad. Synnerligen svåra blevo följderna av Ytterstförs-Munksundkraschen, som innebar nedläggandet av så gott som hela trävaruindustrien i Norrbotten.

Vilka vägar bör då staten gå i nuvarande läge för att skapa ökade försörjningsmöjligheter för den norrbottniska befolkningen? Enligt vårt förmenande skulle igångsättandet av en statens egen industriverksamhet inom länet bidra till att där förbättra läget. Förutsättningar finnas i Norrbotten för en statlig trävaruindustri, och det är inte heller första gången som tanken på en statlig sådan därstädes förts fram och varit på tal i riksdagen.

De flera gånger i riksdagen motionsledes framförda kraven på en statlig trävaruindustri ledde också till, att regeringen 1919 tillsatte sakkunniga för att utreda frågan. Den tillsatta kommittén var färdig 1922 och presterade en fyllig och beviskraftig motivering för nödvändigheten av en statlig trävaruindustri. Kommitterade föreslogo för Norrbottens vidkommande bl. a. följande:

att Piteå slipersfaktori övertages av domänverket och utvidgas med 2 ramar till ett sexramigt sågverk;

att driften därstädes enligt grunderna för bästa ekonomiska utbyte inriktas på en proportionellt ökad tillverkning av plank, battens och bräder samt minskning av sliperstillverkningen;

att ytterligare två nya sågverk, vardera om fyra ramar, för statens räkning uppföras eller inköpas å lämpliga platser, det ena inom Norrbottens län, det andra inom Västerbottens län;

att staten under samverkan med enskilda å lämpliga platser inom Norrbottens län uppför en sulfittfabrik eller eventuellt ett träsliperi.

För motionärerna som också för kommittén var det andra skäl än ett nödläge i Norrbotten som var avgörande. Den tankegång, som huvudsakligen låg till grund för kommitténs förslag till statlig trävaruindustri, kan i korthet sammanfattas sålunda:

Statens väldiga skogstillgångar i Norrland — i Norrbotten äger staten ungefär hälften av skogen — kan inte rationellt utnyttjas utan att staten har en egen förädlingsindustri. Med ett omfattande siffermaterial bevisas hur t. ex. i Norrbotten avsättningsmöjligheterna för statens virke äro ytterst små. Det hade alltså inte gått att få avsättning för den skog, som varit utstämplad till försäljning, och detta överskott blev t. o. m. större än vanligt under trävaruindustriens högkonjunktur. Därtill kom, att det virke, som skall säljas, åsattes ett minimipris, men det förekom rätt så ofta att virket måste säljas under detta, närmast beroende på att det i Norrbotten saknades konkurrens. A.-B. Ytterstfors-Munksund behärskade sågverksindustrien och var så gott som ensam köpare av statens virke och alltså den prisbestämmande.

Detta innebar sannerligen inget rationellt utnyttjande av statens naturtillgångar i »framtidlandet» Norrbotten. De statens skogstjänstemän, som av kommitterade blevo anmodade att yttra sig om lämpligheten av en statlig trävaruindustri, uttalade sig också i stor utsträckning, åtminstone vad beträffar Norrbotten, för en sådan, antingen för en större sågverksdrift kombinerad med en pappersmassefabrik eller inrättandet av transportabla sågverk att användas å statens domäner.

De skäl, som av dessa sakkunniga framfördes för en statlig trävaruindustri, äro i dag naturligtvis starkare än tidigare, beträffande Norrbotten, ty sedan dess har A.-B. Ytterstfors-Munksund på grund av kända orsaker upphört och driften vid dess förutvarande anläggningar i Norrbotten inskränkts, och konsumenterna därför mindre virke än tidigare, varför avsättningsmöjligheterna för statens virke blivit mindre än någonsin. Om en rationell skötsel av statens skogar tidigare nödvändiggjorde en statlig trävarurörelse, så är den naturligtvis i dag så mycket nödvändigare. I dag tillkommer dessutom ett skäl, som för oss är avgörande, det nämligen att denna statliga trävarurörelse skulle vara ett led i strävandena att hjälpa Norrbottens befolkning ur dess nödläge.

Domänstyrelsen ämnar ju nu utvidga slipersfaktoret i Piteå och därvid kommer de statens skogar, vars virke kan flottas ned i Piteälven, i ett bättre läge. Men staten har även stora skogsområden vid andra älvdalar, såsom Lule-

Kalix- och Torneälvarna. Den sågverks- och pappersmasseindustri, som igångsatts och skall sättas i gång i Kalix, kan inte konsumera allt det virke, som kan erhållas vid Kalix älvdal. I den mån man får sälja virke i de älvdalar, där det inte finns någon egentlig trävaruindustri, t. ex. Lule- och Torneälvarna, eller överskottsvirke i andra älvdalar, måste detta virke med stora kostnader transporteras söderut. Ett rationellt utnyttjande av statens skogar i Norrbotten — därom är varje sakkunnig, som inte låter privatkapitalistiska profitintressen bestämma sitt ställningstagande, enig, — nödvändiggör en statlig trävaruindustri i Norrbotten, framför allt vid utloppet av de älvar, vid vilka träindustri saknas, främst då vid Lule och Torne älvar. I första hand borde början göras med en statlig sågverksindustri på Seskarö, då där, på grund av att Kemibolaget nedlagt sin sågverksrörelse, skapats ett sådant tillstånd, som kräver ett snabbt ingripande.

Naturligtvis kommer man från de håll, som representera bank- och industrikapital, att resa ett starkt motstånd mot statlig drift på detta område, då man inom dessa drifter vill utnyttja det nuvarande läget för att dels från statens skogar få en billig råvara och dels utnyttja arbetslösheten för att pressa ned arbetarnas levnadsstandard, men detta borde inte för riksdagen få utgöra ett hinder för att ingripa mot nödläget i Norrbotten.

När vi föra fram kravet på en statlig industri i Norrbotten, gör vi det inte därför, att vi hysa illusionen att en industri ägd av den kapitalistiska staten skulle få något som helst med socialism att skaffa. Vi sätta inte likhetstecken mellan den kapitalistiska statens produktion och socialisering. Dock skulle upprättandet av en statlig trävaruindustri i Norrbotten bidra till att relativt förbättra läget för de tusentals arbetare och småbönder i Norrbotten, vilka, sedan de med mödosamt arbete skapat miljonvinster åt några storkapitalister, nu leva i oerhörd nöd och fattigdom.

Svårast är nödläget på Seskarö och i Nedertorneå kommun, varför ett snabbt ingripande där särskilt är av nöden. Det skulle därför vara nödvändigt, att riksdagen i detta fall beslutar, att genom domänstyrelsen sågverksindustri där omedelbart igångsättes och att vad i övrigt gäller trävaruindustri riksdagen uttalar sitt principiella gillande av att sådan igångsättes i Norrbotten samt att frågan snarast utredes och förslag framlägges för riksdagen.

På grund av vad som sålunda anförts hemställas,

1) att riksdagen hemställer till regeringen, att till 1929 års riksdag inkomma med förslag till förslagsanslag jämte plan för domänstyrelsen att omedelbart igångsätta sågverksrörelse å Seskarö; samt

2) att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer, att den, antingen på grund av redan verkställda utredningar i ärendet eller, därest dessa skulle anses böra ytterligare kompletteras, låter verkställa sådan och därefter snarast möjligt för riksdagen framlägger förslag till anläggande av en statens egen träförädlingsindustri i Norrbotten avseende, ej mindre att

mildra det nuvarande nödläget bland denna landsdels arbetarbefolkning, än även möjliggöra ett bättre tillgodogörande av statens skogsprodukter inom detta län.

Stockholm den 21 januari 1929.

J. P. Dahlén.

Viktor Herou.

Aug. Spångberg.

Edoff Andersson.

Osc. Öhman.

Nils Flyg.

Verner Karlsson.